

قدم‌های آرام، اما استوار

نگاه اکونومیست به عملکرد اقتصادی رییس جمهور ایران

"خدا را شکر می‌کنم که از اقتصاد هیچ سررشته‌ای ندارم." این جمله‌ای است که آقای احمدی‌نژاد، رییس جمهور ایران، در پاسخ به پرسش خبرنگاران مبنی بر تناقض‌های آشکار در سیاست‌های اقتصادی دولت وی، اظهار داشت. این در حالی است که دکتر احمدی‌نژاد به عنوان رییس جمهور منتخب، هنگام ورود به دفتر ریاست جمهوری ایران، یکی از بزرگترین اهداف خود را اصلاح ساختار اقتصادی کشور اعلام کرده بود. اما دکتر احمدی‌نژاد با سیاست‌های اقتصادی خود تا به حال اقتصاد ایران را به جایگاهی که انتظار می‌رفت، نرسانده است. به عنوان مثال، دکتر احمدی‌نژاد خصوصی سازی را با اعطای سهام شرکت‌های دولتی به مردم در قالب "سهام عدالت" آغاز کرد. این در حالی است که ارزش کنونی و ارزش افزوده این سهام هرگز برآورد نشده است. از سوی دیگر، عملیات واگذاری سهام عدالت به مردم، بدون در نظر گرفتن کاهش انگیزه‌های بخش خصوصی به مرحله اجرا گذاشته شده است. عدم توجه به بازار سهام و اوراق بهادار، از دیگر سیاست‌های اقتصادی رییس جمهور ایران است که موجب ناامیدی بخش خصوصی و سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی شده است. سرمایه‌گذاران فعال در بورس ایران عمدتاً سرمایه‌های خود را از ایران خارج و روانه بازارهای کشورهای حوزه خلیج فارس کرده‌اند. جالب آن که ذبی مقصد اصلی این سرمایه‌ها بوده است.

در کل، سیاست‌های اقتصادی آقای احمدی‌نژاد، نقد و نکوهش بسیاری از کارشناسان داخلی و خارجی را به دنبال داشته است. به اعتقاد آنها، بسیاری از برنامه‌های اقتصادی دولت کنونی ایران، خارج از توان مالی و سخت‌افزاری این کشور است. لذا بسیاری از آنها در ابتدای امر به بن بست می‌رسند. به موازات، تحقق شعارهای "مبارزه با مفساد اقتصادی" و "آوردن نفت بر سفره مردم" که از سوی دکتر احمدی‌نژاد وعده داده شده بود، هر دو با تردید روبه‌رو شده‌اند. البته مردم به نابسامانی‌های دولت‌های قبلی عادت کرده‌اند و در مقابل وعده‌های عملی نشده دولت احمدی‌نژاد، واکنش‌های شدیدی از خود بروز نمی‌دهند.

آیا تحریم‌ها کارساز بوده‌اند؟

موضع جدی دکتر احمدی‌نژاد در حمایت از برنامه‌های هسته‌ای و نفی شدید اسرائیل در تمامی جنبه‌ها، بر مشکلات اقتصادی دولت نهم افزوده است. تحریم‌های اقتصادی غرب علیه ایران و احتمال تشدید تحریم‌ها، سرمایه‌گذاران خارجی را از مشارکت در طرح‌های اقتصادی ایران منصرف ساخته است. سرمایه‌گذاران خارجی اکنون ریسک سرمایه‌گذاری در ایران را بسیار فراتر از حد معمول می‌دانند. بانک‌های اروپایی نیز همکاری‌های مالی و اعتباری خود با طرف‌های ایرانی را به پایین‌ترین سطح خود رسانده‌اند. در این میان، توقف فعالیت‌های هسته‌ای ایران نیز

یکی دیگر از دلایل مقاومت موفقیت‌آمیز ایران در برابر فشارهای اقتصادی غرب، افزایش قیمت جهانی نفت و گاز به بالاترین حد خود بوده است. جالب آن که بخش عمده‌ای از افزایش بهای نفت و گاز در بازارهای جهانی، به خاطر کشمکش‌های هسته‌ای ایران با غرب می‌باشند. در واقع، ایران با پیگیری جدی اهداف هسته‌ای خود، علاوه بر این که راه خود را برای پیوستن به معدود کشورهای صاحب فن‌آوری هسته‌ای هموار ساخته، بهای نفت در بازارهای جهانی را هم در مرز بالای ۶۰ دلار نگه داشته است.

اما سقوط ناگهانی بهای نفت در بازارهای جهانی و یا تصویب قطعنامه پیشنهادی آمریکا مبنی بر جلوگیری از صدور نفت ایران به بازارهای جهانی، ممکن است دیوار بتونی مقاومت ایران را فرو بریزند. تعدادی از اعضای کنگره آمریکا به تازگی طرح تحریم نفت ایران را پیشنهاد کرده‌اند. البته اجرای چنین طرحی بسیار فراتر از توان یک یا چند کشور است و حتی ممکن است با مشارکت و اتحاد تمامی ملل جهان نیز چندان عملی نباشد، چراکه بازار انرژی جهان روزانه نیازمند میلیون‌ها بشکه نفت خامی است که ایران تولید می‌کند. به علاوه، سقوط قیمت‌ها نیز دور از انتظار است.

به‌رغم تمامی این موارد، بی‌شک اقتصاد ایران در درازمدت با مشکلات بزرگی روبه‌رو خواهد شد، چراکه ایران برای ترمیم چاه‌های نفتی خود و تجهیز میادین گازی جهت صادرات گاز، نیازمند سرمایه و تکنولوژی و فن‌آوری روز جهان است. در واقع، بدون حضور شرکت‌های بین‌المللی صاحب فن‌آوری روز، رؤیای دولت ایران برای ساخت بزرگترین مرکز انرژی جهان در جنوب این کشور، به کابوس ترسناک رکود اقتصادی تبدیل خواهد شد. البته ایران باز هم توان مقاومت را از دست نخواهد داد. ■

"هیچ چیز تغییر نکرد"

نگاه دکتر مؤمنی، منتقد سیاست‌های اقتصادی دولت نهم

پس از انتشار نامه ۵۷ استاد اقتصاد دانشگاه‌های کشور، سخنگوی دولت اطلاعاتی صادر کرد که براساس آن گفته شد رییس جمهور، جلسه‌ای را با اقتصاددانان منتقد برگزار خواهد کرد. این جلسه در بیست و یکم تیرماه تشکیل شد. دکتر فرشاد مؤمنی، یکی از اقتصاددانان و از امضاکنندگان نامه ۵۷ منتقد اقتصادی، با انتشار گزارشی، به ارزیابی بخش‌هایی از سخنان وزرای اقتصادی دولت در این جلسه پرداخته و به طور رسمی از پابرجا ماندن انتقادات استادان دانشگاه خبر داده است. وی در این گزارش معترف شد که در جلسه میزبانی رییس جمهور، نه تنها هیچ چیز برای اقتصاددانان تغییر نکرد، بلکه مسؤولان اقتصادی فرصتی یافتند تا بیش از اقتصاددانان صحبت کرده و به توجیه رفتار اقتصادی خود بپردازند. وی در بخش دیگری از گزارش خود نوشته است: بیش از دو دهه است بر عدالت اجتماعی و نقش تعیین‌کننده‌اش در توسعه ایران تأکید دارم. با روی کار آمدن دولتی که شعار عدالت اجتماعی می‌داد، خیلی خوشحال شدم. اما با گذشت زمان متوجه شدم دولت، تعریف و برنامه‌ای برای عدالت اجتماعی ارائه نمی‌دهد.

وی نظر کلی خود از شش ساعت ملاقات با رییس جمهور را این گونه تشریح می‌کند: در کل، تصور من این است که دوستان دولتی و به‌ویژه شخص ریاست محترم جمهور، در عین حال که خیلی با خوش‌رویی و خوش‌رفتاری صحبت می‌کردند، اما محتوای بحث‌های آنها به گونه‌ای سازمان‌دهی شده بود که سخت بر موفقیت خود اصرار داشتند و سعی می‌کردند این موضوع را علیرغم دلایل صریح و روشن اقتصاددانان، توجیه کنند. نکته بسیار جالب در این تلاش، این بود که کمترین میزان استناد و استدلال، روی موازین نظری و بحث‌های استدلالی، و بیشترین میزان اتکا، به آمار و اطلاعات شفاهی بود.